

גסיסת אוניברסיטאות המחקר בישראל

17.11.2008 | 07:34 אלון הראל

>>כשהגעתי לאוניברסיטה העברית לפני כמעט 20 שנה פגשתי שלושה מרצים צעירים שנשכרו באותה השנה בפקולטה למשפטים. המסדרונות שקקו חיים והאורות במשרדים נשאר דלוקים עד שהשומרים גירשו את אחרוני הדוקטורנטים לביתם.

הטובים והמשובחים שבין הדוקטורנטים הללו נשכרו גם ללמד קורסים בתחום התמחותם וראו באוניברסיטה העברית את ביתם. את פניהם של הסטודנטים לתואר הראשון קידמו לא רק מרצים ודוקטורנטים, אלא גם שורה ארוכה של אנשי מקצוע מעולים שלימדו באוניברסיטה כמורים מן החוץ. שופטי בית המשפט העליון, פרקליטי מדינה בכירים וטובי עורכי הדין לימדו מקצועות בחירה וסמינריונים רבים בתחומים מגוונים.

את פניהם של קומץ החוקרים שנשכרו בשנה שעברה במחלקות המידלדלות של האוניברסיטה העברית לא יקדמו עוד חוקרים צעירים ותלמידי מחקר להוטים. חלק ניכר מתלמידי המחקר האלה מצאו את מקומם מעבר לים או מחוץ לאקדמיה. המעטים הבוחרים עדיין לעסוק במחקר באוניברסיטאות בישראל מחלקים את זמנם בין מחקר בספריה המתרוקנת מספרים לבין הוראת קבוצות סטודנטים הגדלות והולכות משנה לשנה, בדיקת בחינות ועבודות שמספרן גדל אף הוא תמורת שכר מצטמק והולך. גם הסטודנטים לתואר ראשון לא יזכו להיחשף לעושר האינטלקטואלי שאליו נחשפו הסטודנטים לפני 20 שנה. כיתות הסמינר ששימשו חממות לדיונים על שאלות שברומו של עולם משמשות כעת להוראת קורסי בחירה המוניים או לתוכניות "חוץ תקציביות" - שתכליתן העיקרית או הבלעדית היא לפרנס את קופתה המצטמקת של האוניברסיטה.

תהליך גסיסת האוניברסיטאות הוא תהליך אטי. באוניברסיטאות בישראל יש עדיין מחקר אקדמי פורץ דרך. אלא שכל פיטורים נוספים של עוזר מחקר מוכשר, ביטול של מקצוע בחירה, איחוד קבוצות תרגיל או ביטול רכישת כתב עת בשל קיצוצים מקרבים את אוניברסיטאות המחקר בישראל לרמתן של מכללות קהילתיות.

כאשר האוניברסיטאות יגועו מחוסר תקציב את מקומן יחליפו מכללות קהילתיות. מרבית אזרחי ישראל, כולל הסטודנטים, לא יבחינו בכך מיד. שמן של האוניברסיטאות לא ישונה וגם חוגי הלימוד יישארו כשהיו. סטודנטים ימשיכו לקבל תארים גבוהים בכיתות הגדלות והולכות עם מספר מרצים הקטן והולך, וגם ימשיכו לבקר בספריות. אלא שבסופו של תהליך זה אפילו פקידי האוצר יחושו בהבדל.

המהנדסים שייצאו משערי האוניברסיטה לא יישכרו על ידי הטובות שבחברות הבינלאומיות; אנשי המחשבים לא ייפתחו תוכנות מתקדמות והרופאים ישמרו בנאמנות על המסורת הרפואית של המאה ה-20 המסורת של מוריהם שלא זכו להתעדכן בחידושים של היום או של המחר. אלא שאז, כאשר יקיצו סוף סוף פקידי האוצר מתרדמתם, יהיה מאוחר מדי.

הכותב הוא מרצה בפקולטה למשפטים באוניברסיטת העברית